

Pták od královny Kristiny

(aneb O švédském daru)

Za třicetileté války prý navštívila švédská polní ležení na Broumovsku královna Kristina. Přenocovala na rychtě v Bohdašíně, ale tehdy onemocněla, a tak ji přenesli do domu číslo 19, kde se o ni mohli lépe starat. Když se uzdravila a loučila se s obyvateli domu, dala jim na památku stříbrného ptáka podobného holubovi, který nesl na hlavě zlatou korunu a v zobáku držel zlatý kroužek. Oči měl z rubínů.

Tento pták se později stal majetkem broumovského spolku ostrořelců a byl jeho členy chován jako nejcennější relikvie. Při největší péči se ale nepodařilo uchovat rubínové oči ptáka. Drahokamy se časem ztratily, a musely se nahradit sklem. V souvislosti s ptákem se ještě vypravovalo, že nebyl od královny Kristiny, ale pocházel z pokladu Welfů, ve kterém se nachází stejný pták.

Vysvětlivky

- Třicetiletá válka proběhla v letech 1618 - 1648. Šlo o válečný ozbrojený konflikt, kterým vyvrcholily spory mezi stoupenci církve katolické a zastánci protestantských vyznání (církve protestantské mají své kořeny v reformaci katolické církve v 16. století, tedy v kalvinismu a v luteránství). Druhou, neméně důležitou příčinou této války, byl pak boj evropských zemí o politickou nadvládu nad Evropou. V roce 1632 dobyl saský generál Arnim (Jan Jiří z Arnimu) území Broumovska. Císařskému vojsku se ho podařilo z našeho území vytlačit až po osmi letech, roku 1640, ale i tak Broumovsko trpělo občasnými nájezdy protestantských oddílů a drancováním při tažení císařských armád skrz náš kraj. Historické záznamy hovoří o tom, že Švédové se na Broumovsku objevili v letech 1631 a 1639, nakonec při tažení zpět do své vlasti roku 1648.
- Královna Kristina, přesněji Kristina I. či Kristina Švédská, byla neprovdanou švédskou královnou v letech 1632 - 1654. Byla druhou dcerou krále Gustava II. Adolfa a jeho manželky Marie Eleonory Braniborské. Poté, co v roce 1654 abdikovala, tedy vzdala se trůnu, tak se přihlásila ke katolické víře. Historické prameny ji popisují jako nehezkou ženu, co vypadala jako muž, měla pouhých 150 cm, byla invalidní (úraz páteře) a vyžívala se v lovu a vojenské strategii. A právě ona vydala příkaz, aby švédské vojsko uloupilo poklady a umělecké sbírky ze dvora císaře a krále českého Rudolfa II., včetně Ďáblovy bible (Codex Gigas), kterou Švédové objevili roku 1648 při drancování Prahy (bible se dodnes nachází v Královské knihovně ve Stockholmu). Podle pověsti se královna objevila na Broumovsku v době, kdy tu bylo švédské vojsko. Není přesně určeno, zda to bylo roku 1632 při prvním obsazení Broumovska nebo později. Jelikož roku 1632 a 1639 byla ještě velmi mladá, pravděpodobnější se jeví, že by se na Broumovsku mohla objevit roku 1648, když se švédská vojska na konci třicetileté války vracela zpět. Období obsazení Broumovska švédským vojskem se ale shoduje s obdobím jejího panování, nehledě k jejímu zájmu o válečné tažení, a že tu opravdu byla tedy nelze vyloučit.
- Královna Kristina údajně nocovala na rychtě v Bohdašíně (u Teplic n/M), a poté v domě č. 19. Rychta bývala ve středověku běžným vesnickým stavením, ve kterém sídlil rychtář, tedy správce vsi, či dotčeného území, který byl určen

panovníkem území onoho. Názvy rychta i rychtář se používaly podle vzoru práva magdeburského (převážně na území Německa, Slezska, severní části Čech, Litvy či Běloruska). Zcela shodný význam ve věci místní samosprávy měl pak i výraz pro představeného obce šoltys (též šolc či šulc) a jeho stavení, tedy šolcovna. Tato pojmenování se používala zase podle franského práva, tedy na severu Čech a Moravy, či na Lužici). V dalších částech Moravy se pak pro stejnou funkci používalo pojmenování fojt, a jeho sídlo fojtství. Názvy se na různých územích časem i překrývaly, neboť i na Broumovsku se například před příchodem benediktinů ještě ve 13. století používal pro hlavu místních obcí titul fojt (viz například Hejtmánkovický potok protékající do Broumova, starý název Fojtsbach). Na mapách z 19. století je Bohdašín uváděn pod německým názvem Bodisch, rychta na mapě žel znázorněna není. Ani pamětníci nepamatují, že by v Bohdašíně nějaká rychta kdy stávala. V historicky dostupných pramenech o Bohdašíně, bývají zmínky o založení obce v dobách benediktinské kolonizace (13. století), či zmínky o roubených chalupách, o položení železniční tratě (Choceň - Broumov), a následném požáru v obci od jisker parní lokomotivy (červen 1922), nebo o památkách v podobě křížů a sošek. Nikde však není žádná zmínka o rychtě, nebo rychtářství. Bohdašín je vždy uveden jako součást katastru městečka Teplice nad Metují, takže se zdá nepravděpodobné, že by v době třicetileté války byla v obci rychta s rychtářem. Stavení s čísly 18, 20 i 21 se nacházejí uprostřed obce, žel č. p. 19 již dnes na mapách v Bohdašíně neexistuje, lze ale předpokládat, že bylo též v těchto místech.

- Broumovský spolek ostrostřelců měl za úkol bránit v dobách válečných hradby města Broumova. Vznikl v 15. století, zřejmě jako reakce na protestantské husitské nepokoje, neboť Broumov byl ve své podstatě díky benediktinskému klášteru považován za město katolické.
- Poklad Welfů (německy *Welfenschatz*, anglicky *Guelph Treasure*), je soubor středověkých zlatnických památek, především křížů, relikviářů, přenosných oltářů a knižních desek z katedrály v Brunšviku, pojmenovaný podle svých zakladatelů, dolnosaské panovnické rodiny Welfů z Brunšviku a jejich dědiců z Brunšviku-Lüneburgu. Poklad byl shromažďován postupně, nejstarší a jeden z nejceněnějších předmětů darovala již hraběnka Gertruda Brunšvická († 1077), manželka markraběte Liudolfa Fríského. Další shromažďovali členové rodiny Welfů při svém patronátním chrámu, římskokatolické katedrále a uchovávala je kapitula. První inventář byl sepsán roku 1438. Po zrušení kapituly a katolického kultu svatých ostatků převzal roku 1671 poklad jako symbol tezaurace a reprezentace rodového majetku Johann Frederik, vévoda z Brunšviku-Lüneburgu, a v roce 1803 byl převezen do dvorní kaple v Hannoveru, kde zůstal až do roku 1929. V roce 1929 vrcholila německá finanční krize a inflace. Tehdy bývalý brunšvický vévoda Ernst August prodal poklad 82 klenotů za cenu 7,5 milionu říšských marek konsorciu frankfurtských židovských obchodníků s uměním, jimiž byli Saemy Rosenberg, Isaak Rosenbaum, Julius Falk Goldschmidt a Zacharias Max Hackenbroch. V letech 1930-1931 byla větší část pokladu vystavena ve Spojených státech. Clevelandské muzeum umění tehdy zakoupilo devět předmětů, Art Institute v Chicagu dva předměty a další byly prodány jiným muzeím či soukromým sběratelům. V roce 1935 titíž obchodníci zbývajících 42 kusů prodali za 4,25

milionu říšských marek v Nizozemsku agentům nacistického maršála Hermanna Göringa, druhého nejmočnějšího muže nacistického Německa. Göring daroval poklad Adolfu Hitlerovi, který jej předal k vystavení Bodeho muzeu v Berlíně jako reprezentační symbol své říše a tam zůstal až do zahájení spojeneckých náletů, kdy musel být ukryt. Tato hlavní část pokladu byla zkonfiskována státem, Německá státní muzea ji dala restaurovat a od roku 1992 je vystavena v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Berlíně. Po druhé světové válce dědici obchodníků s uměním neúspěšně usilovali o restituci pokladu. V Německu rozhodla vládní komise, že obchod byl uzavřen řádně a neexistují žádné důvody pro restituci. V USA roku 2021 Nejvyšší soud rozhodl, že jde o spor Německa a že americké soudy nemají pravomoc zasahovat do restitučních nároků. Čtyři desítky předmětů patří k nejvýznamnějším památkám zlatnictví, klenotnictví a rytectví z období byzantského, románského a gotického. Některé gemy pocházejí již z období římské antiky nebo z Orientu. Vzácné jsou také některé textilie, do nichž byly zabaleny relikvie uvnitř relikviářů. Jak je vidno z uvedeného, nikde není žádná zmínka o stříbrném holubovi se zlatou korunkou na hlavě, takže tato možnost původu se mi nezdá pravděpodobná.

- Zlatý kříž Welfů, románský kříž dolnosaské provenience, má přední desku z byzantského kříže se smaltovanou postavou ukřižovaného Krista, vzácné kameje (KGM /Kunstgewerbe museum Berlín)
- Zlatý Kříž Liudolfa Fríského, po r. 1038, dolní Sasko; (Cleveland Mus. of Art)
- Přenosný oltářík hraběnky Gertrudy, porfyrová deska, zlaté obklady, po roce 1038, dolní Sasko; (Cleveland Museum of Art)
- Zlatá deska sv. Demetria - byzantská ikona (KGM Berlín)
- Relikviářová paže sv. Blažeje z daru hraběnky Gertrudy (Herzog Anton Museum, Brunšvik)
- Relikviářová paže sv. Jiří (KGM Berlín)
- Relikviářová paže sv. Vavřince (KGM Berlín)
- Relikviářová paže neurčeného světce (Cleveland Museum of Art)
- Kupolový relikviář s figurkami 12 apoštolů a proroků (KGM Berlín)
- Plenář knížete Otty Mindenského (KGM Berlín)
- Relikviářová busta sv. Blažeje (KGM Berlín)
- Relikviářová truhlička s lebkou sv. Valburgy (KGM)
- Plenář s reliéfem Svatby v Káni galilejské na slonovinové destičce (Cleveland Museum of Art)
- Monstrance (Göteborg, Muzeum umění)

pískovcový kříž
s mariánskou soškou
v nice v dolní části
obce Bohdašín
(z roku 1885)

pískovcový kříž
ve střední části
obce Bohdašín,
už jenom torzo
bez kříže, pod kterým
byl symbolicky (oběť)
beránek boží

nad Bohdašínem, u odbočky k
Novému Dvoru stojí bohatě
zdobený pískovcový sloup
s vyobrazením Svaté trojice,
z roku 1884, a je zdoben reliéfy
sv. Jana Nepomuckého,
sv. Anny a sv. Antonína.

ve svahu nad bohdašínským nádražím se
nachází zarůstající areál bývalého lomu,
prohlášený za Přírodní památku Mořská
transgrese. V profilu odkryté lomové stěny
lze dobře pozorovat dávnou transgresi
moře přes triasové sedimenty.

Milan Škoda (21. 09. 2025)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.986>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda